

Er EU's CO² kvotehandels-system (ETS) fair, eller har det brug for en reform?

INTRODUKTION

Denne debatøvelse handler om EU's kvotehandelssystem og spørgsmålet om, hvorvidt systemet fungerer eller skal reformeres. Eleverne arbejder med forskellige aktørers perspektiver og diskuterer centrale uenigheder om ansvar, omkostninger og omstilling til CO₂ neutral produktion.

Debatten gennemføres som en fishbowl-debat, hvor eleverne på skift repræsenterer deres tildelte aktør i den indre debatcirkel, mens resten af gruppen bidrager med input udefra. Målet er at opnå forståelse for de politiske og moralske konflikter, der præger diskussion om EU's kvotehandelssystem.

Varighed: 2 x 45 minutter

Materialer – overblik

- Lærervejledning
- Forberedelsesmateriale med 5 citater
- Debatarke (1 pr. aktør)
- Faktaark om EU's kvotehandelssystem
- Samtalehjælpere, der kan anvendes, hvis debatten går i stå (findes bagerst i lærervejledningen)

Faglig introduktion til emnet

EU's CO₂-kvotesystem (ETS) blev indført i 2005 som et af de vigtigste redskaber i EU's klimapolitik. Formålet er at reducere udledningen af drivhusgasser ved at sætte en pris på CO₂. I dag er ETS verdens største CO₂-marked og dækker cirka 40 % af EU's samlede udledninger. Systemet omfatter energisektoren, energiintensive industrier som stål- og cementproduktion samt luftfart. Siden 2024 er skibsfarten også inkluderet, og fra 2027 planlægges ETS2, som skal dække vejtransport og opvarmning af bygninger. Grundideen i ETS er enkel: EU fastsætter et loft for, hvor meget CO₂ virksomheder må udlede, og virksomhederne skal købe kvoter for deres udledninger. Antallet af kvoter falder gradvist år for år, hvilket gør det dyrere at forurene over tid. Systemet skal økonomisk motivere virksomheder til at investere i grønnere teknologi fremfor at betale for ekstra udledninger.

ETS er centralt for, at EU kan reducere drivhusgasudledningerne med mindst 55% i 2030 sammenlignet med 1990 og nå klimaneutralitet i 2050. Systemet genererer samtidig indtægter, som kan bruges til grønne investeringer og støtte til vedvarende energi. Samtidig er ETS omdiskuteret. Nogle medlemslande, især i Østeuropa, kritiserer systemet for at øge energipriser og ramme lande, der stadig er afhængige af kul. Omvendt mener lande som Danmark, at systemet ikke er ambitiøst nok, og at CO₂-prisen ofte har været for lav til at skabe reel grøn omstilling.

Et særligt stridspunkt er de gratis kvoter, som nogle virksomheder stadig modtager. Ordningen skal forhindre, at virksomheder flytter produktionen ud af EU til lande med lavere klimakrav (CO₂-lækage), men kritikere, herunder miljøorganisationer, mener, at gratis kvoter svækker systemets effektivitet, fordi de gør forurening billigere for store udledere. EU har derfor besluttet at udfase gratis kvoter gradvist frem mod 2034.

Der er også international kritik. Lande uden for EU, som Indien, argumenterer for, at ETS i praksis kan pålægge udviklingslande en del af regningen for Europas grønne omstilling. Luftfartssektoren har desuden påpeget, at systemet rammer forskelligt og kan skabe konkurrenceulemper for visse flyvninger og virksomheder.

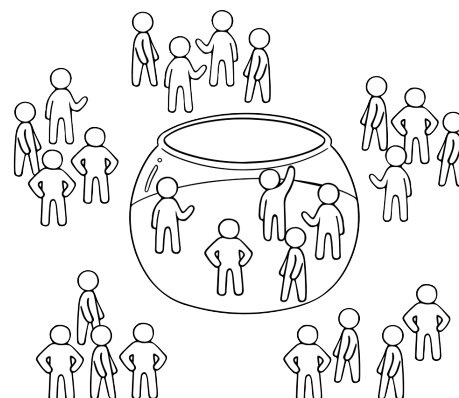
Debatten om ETS handler derfor ikke kun om klima, men også om retfærdighed, økonomi, konkurrenceevne og tempoet i den grønne omstilling. Spørgsmålet er, om ETS i sin nuværende form er et fair og effektivt redskab – eller om systemet har brug for en grundlæggende reform.

Om debatformatet: Fishbowl

Debatten gennemføres som en fishbowl, hvor:

- Hver aktørgruppe vælger én elev til at stå i den indre cirkel (debattørerne).
- De resterende gruppemedlemmer står i den ydre cirkel, hvor de observerer og støtter deres aktør.
- Når en elev i fishbowlen "løber tør for argumenter", erstattes vedkommende af en anden fra gruppen.
- På den måde får alle mulighed for at deltage aktivt og prøve kræfter med at debattere.

Fishbowl-formatet giver både struktur og dynamik, og det skaber gode muligheder for, at alle elever arbejder med deres aktørs perspektiver.

Forberedelse før debatten

Læreren bør:

- Læse debatarkene for alle 5 aktører grundigt.
- Orienter sig i faktaarket og forberedelsesmaterialet.
- Sikre at eleverne kender fishbowl-formatet og rotationsprincippet.
- Dele eleverne op i fem grupper – én gruppe per aktør.
- Fjerne en aktør, hvis antallet ikke går op. Her skal læreren sikre, at debatbalancen ikke forvrides.
- Opstille bordene, så eleverne kan sidde i deres aktørgrupper under forberedelsen.

Debatten trin for trin

Forslag til program:

Tid	Indhold
5 min.	Introduktion til dagen og emnet i plenum ved læreren
40 min.	Eleverne inddes i 5 grupper. De gennemgår først forberedelsesmaterialet sammen og forbereder sig derefter på den aktør, hvis position de skal repræsentere i debatten.
Pause	5 min
40 min.	Debat i fishbowl. 3 runder af 10 minutter + 5 minutters buffer. Runderne startes af læreren i plenum. Hvis samtalen går i stå undervejs, kan læreren bruge de samtalestartere, der er forberedt til hver runde.
5 min	Opsamling og evaluering i plenum

Samtalestartere:

Runde 1: Er det fair, at nogle virksomheder fortsat modtager gratis CO²-kvoter – eller bør alle betale fuldt ud for deres udledninger?

- Fakta-arket viser, at CO²-kvoteprisen steg markant efter 2020, hvilket medfører et større økonomisk incitament for at reducere udledningen. Hvis systemet virker, er det så fair, at nogle virksomheder stadig får gratis kvoter og dermed undgår det økonomiske pres, der potentielt er med til at drive reduktionerne?
- Når vi kan se, at ETS-sektorerne har reduceret deres CO²-udledninger især siden 2020, hvor kvoterne blev dyrere, rejser det spørgsmålet: Skyldes resultaterne markedspresset – og risikerer gratis kvoter at underminere den effekt?

Runde 2: Bør EU stramme ETS hurtigt for at nå klimamålene – eller skal ændringer ske gradvist for at beskytte økonomi og konkurrenceevne?

- Ifølge fakta-arket steg CO²-kvoteprisen kraftigt omkring 2020, og samtidig ser vi et tydeligt fald i udledningerne i ETS-sektorerne. Peger det ikke på, at hurtig opstramning faktisk virker bedre end gradvise justeringer?
- Når vi allerede har konkrete beviser på, at højere CO²-priser fører til store reduktioner i udledninger, er det så ansvarligt at bremse tempoet af hensyn til økonomien – eller risikerer vi blot at udskyde problemet?

Runde 3: Skal flere sektorer og lande omfattes af ETS – eller risikerer EU at skubbe byrden over på forbrugere og udviklingslande?

- Fakta-arket viser, at EU, USA og Storbritannien historisk har udledt langt mere CO² end lande som Indien, som stadig udleder markant mindre. Er det fair, hvis EU's klimapolitik indirekte lægger pres på udviklingslande for at rydde op efter vores historiske udledninger?
- Hvis EU udvider ETS til flere sektorer og samtidig stiller krav til handelspartnere, risikerer vi så at flytte byrden fra europæiske virksomheder over på forbrugere og lande som Indien – eller er det en nødvendig del af en global klimaløsning?

